

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 30 listopada 2016 r.

Poz. 4046

UCHWAŁA NR XXIX.213.2016 RADY MIEJSKIEJ W SZTUMIE

z dnia 9 listopada 2016 r.

w sprawie ustanowienia sztandaru Miasta i Gminy Sztum

Na podstawie art. 18 ust. 1 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 446) oraz art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 38), po uzyskaniu pozytywnej opinii Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2016 roku (nr DAP-WSUST-73-106/2016 KH-2035) uchwała się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się sztandar Miasta i Gminy Sztum, którego opis i wzór graficzny stanowi załącznik nr 1 do uchwały.

2. Tradycje heraldyczne Sztumu na potrzeby uzasadnienia projektu sztandaru zostały opisane w opracowaniu pt. *Flaga i herb Miasta i Gminy Sztum. Studium historyczno-heraldyczne*, autorstwa Adama Kromera. Opracowanie stanowi załącznik nr 2 do uchwały.

§ 2. Sztandar Miasta i Gminy Sztum może być używany zgodnie z zasadami określonymi w załączniku nr 3 do uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Sztum.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Sztumie

Czesław Oleksiak

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXIX.213.2016
Rady Miejskiej w Sztumie
z dnia 9 listopada 2016 r.

Opis i wzór graficzny sztandaru Miasta i Gminy Sztum

1. Sztandar Miasta i Gminy Sztum jest złożony z dwóch płatów materiału w kształcie kwadratu o wymiarach 100 x 100 cm. Płaty sztandaru mają kolor biały.

2. Na prawym płacie sztandaru (tzn. głównym, na lewo od drzewca) znajduje się godło Polski (Orzeł Biały na czerwonej tarczy). Tarcza godła ma wysokość $\frac{1}{2}$ płata. Wokół godła biegnie napis: CO DZIEŃ POLAK NARODOWI SŁUŻY.

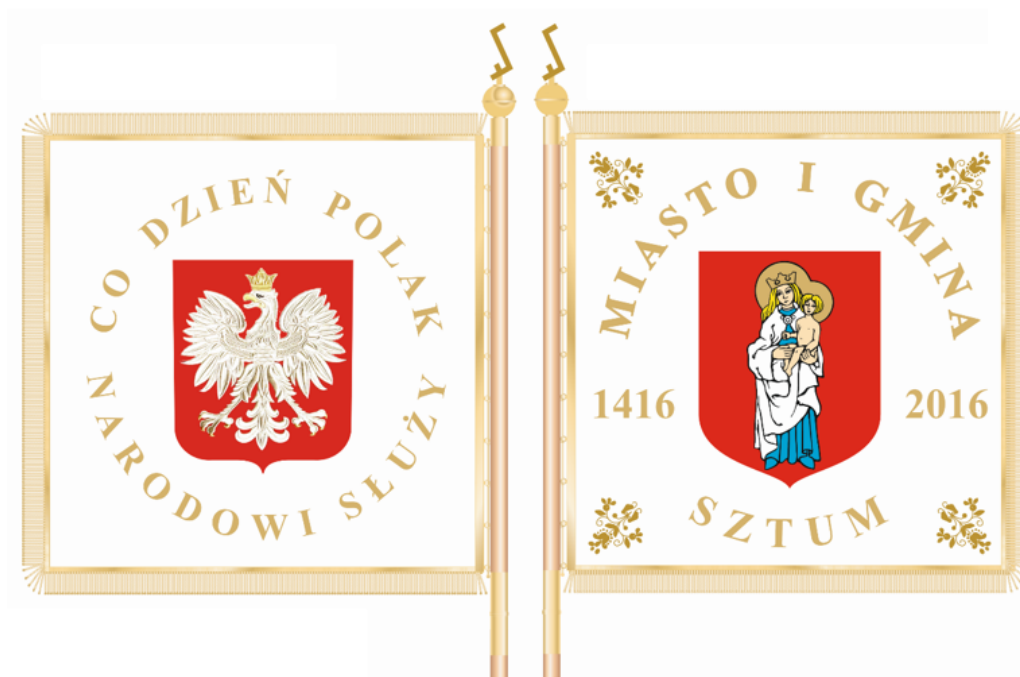
3. Na lewym płacie sztandaru znajduje się herb Miasta i Gminy Sztum, nad herbem biegnie napis: MIASTO I GMINA, pod herbem: SZTUM. Po lewej stronie herbu data roczna 1416, po prawej data 2016. W każdym rogu lewy płat ozdobiony jest ornamentem wykonanym haftem powiślańskim.

4. Napisy na obu płatach wykonane są majuskułą i haftowane złotym szychem. Brzegi sztandaru nieprzylegające do drzewca obszyte są frędzlą koloru złotego o szerokości 5 cm.

5. Drzewce sztandaru dwudzielne, wykonane z drewna bukowego, w górnej części spiralnie ryflowane, lakierowane bezbarwnie, zwieńczone głowicą w kształcie Znak Rodła. Znak Rodła ma wysokość 13,43 cm, jest wykonany z polerowanego mosiądzu. Głowica posiada na swym korpusie przyspawane 2 klamry do mocowania z obu stron szarf. Drzewce jest składane przez skręcenie dwuczęściowej złączki wykonanej z toczonego i polerowanego mosiądzu o drobnym gwincie. Złączka umocowana jest na drzewcu klejem i dodatkowo wkrętami. Dolny koniec drzewca zakończony jest okuciem wykonanym z polerowanego mosiądzu. Wzdłuż drzewca biegnie biało-czerwona szarfa.

Prawa strona sztandaru

Lewa strona sztandaru

Rysunek nr 1 - Wzór graficzny sztandaru Miasta i Gminy Sztum

Rysunek nr 2 - Rysunek konturowy z wymiarami

	C:0% M:100% Y:100% K:0%
	C:0% M:20% Y:60% K:20%
	C:2% M:15% Y:35% K:0%
	C:100% M:0% Y:0% K:0%
	C:0% M:0% Y:100% K:0%
	C:0% M:0% Y:0% K:0%
	C:0% M:0% Y:0% K:100%

Rysunek nr 3 - Wzornik barw w systemie CMYK

Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr XXIX.213.2016
Rady Miejskiej w Sztumie
z dnia 9 listopada 2016 r.

Flaga i herb Miasta i Gminy Sztum.

Studium historyczno-heraldyczne.

Autor: Adam Kromer

Flaga i herb Miasta i Gminy Sztum. Uzasadnienie historyczno-heraldyczne.

Sztum powstał na należącej do pomezzańskich Prusów ziemi Aliem. Terytorium to zostało w 1236 r. podbite przez rycerzy Zakonu Najświętszej Marii Panny. Krzyżacy włączyli je w obręb komturstwa dzierzgońskiego, a potem malborskiego, by około 1330 r. utworzyć wójtostwo. Rezydencją wójtów stał się zamek zbudowany w latach 1326-1335 (wg tradycji w miejscu dawnego grodu Prusów)¹.

Jeszcze w tym samym stuleciu wójtostwo zaczęło posługiwać się herbem, umieszczonym na pieczęci. W głównym polu pieczęci przedstawiona została gotycka tarcza, w której czerwonym polu widnieje pas srebrny. Czerwona barwa tarczy oddana została metodą szrafowania – przez pokrycie tła tarczy kratowaniem². W otoku pieczęci umieszczona została inskrypcja identyfikacyjna: + SIGILLVM ADVOCATI IN ALIEM, gdyż nadal stosowana była starsza nazwa miejscowości – Aliem. Pieczęć ta została wyciśnięta na dokumencie z 1388 r.³.

Herb wójtostwa sztumskiego był identyczny z herbem księstwa austriackiego, pochodzącym od dynastii Babenbergów, a odziedziczonym przez kolejnych władców Austrii – Habsburgów. Tradycja tłumaczy podobieństwo herbów wójtostwa sztumskiego i księstwa austriackiego wizytą w sztumskim zamku księcia Albrechta III Habsburga, który jakoby miał w 1377 r. uhonorować zamek swoim herbem⁴.

Taki sam znak wójtostwa – w czerwonym polu srebrny pas – widniał na chorągwi sztumskiej biorącej udział w bitwie grunwaldzkiej. Pod sztumskim znakiem walczyli austriaccy rycerze zaciężni pod dowództwem wielkiego komtura Kunona von Liechtenstein⁵.

Herb wójtostwa sztumskiego przywołany został podczas tworzenia herbu powiatu sztumskiego w 1929 r. Herb powiatu utworzony został przez dodanie do dawnego herbu z czasów krzyżackich (w czerwonym polu pas srebrny)

¹ M. Biskup, H. Zdzitowiecka, *Sztum*, [w:] *Studia z historii budowy polskich miast*, Warszawa 1957, s. 237.

² W taki sam sposób przedstawiana była barwa czerwona np. w herbie Elbląga, co w ostatnich wiekach błędnie zinterpretowano jako kratę lub sieć rybacką nałożoną na czerwone pole herbu. Por. C. Beckhern, *Die Wappen der Städte Alt-Preussens*, Königsberg 1892, s. 19.

³ F. A. Vossberg, *Geschichte der Preußischen Münzen und Siegel von frühester Zeit bis zum Ende der Herrschaft des Deutschen Ordens*, Berlin 1843, s. 32, T. XIII, Nr 9.

⁴ Por. *Scriptores Rerum Prussicarum*, IV, s. 54-55.

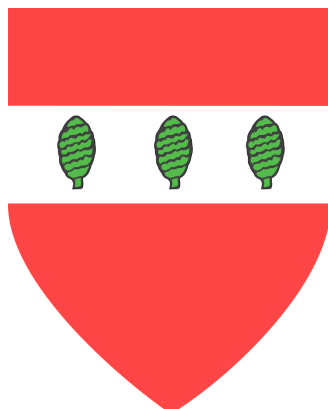
⁵ Por. *Banderia Prutenorum*, k. 10v; J. Długosz, *Annales...*, XI;

Ryc. 1. Pieczęć wójtostwa sztumskiego
(F. A. Vossberg, *Geschichte der Preußischen ...*, Taf. XIII, Nr. 9)

Ryc. 2. Chorągiew wójtostwa sztumskiego
(*Banderia Prutenorum*, k. 10v)

Ryc. 3. Herb powiatu sztumskiego
- przyjęty w 1929 r. i ponownie w 2003 r.

nowego elementu w postaci trzech zielonych szyszek na srebrnym pasie⁶. Tego samego herbu używa powiat sztumski utworzony w 2002 roku.

Do dawnego herbu wójtostwa sztumskiego nawiązuje bezpośrednio flaga Miasta i Gminy Sztum przedstawiająca w czerwonym polu pas srebrny⁷, a pośrednio, poprzez kolorystykę herbu, również herb Miasta Sztum. Natomiast kształt herbu Miasta wywodzi się z najstarszych pieczęci miejskich.

Prawa miejskie nadał Sztumowi wielki mistrz krzyżacki Michael Kuchmeister von Sternberg w dniu 21 września 1416 r. Umieszczonym na pieczęciach miejskich znakiem identyfikującym społeczność nowego miasta stała się Patronka Zakonu Krzyżackiego – Maria Panna.

Znane są dwa piętnastowieczne wizerunki pieczęci miejskiej Sztumu. Jedna z nich, przedstawia Marię Pannę stojącą na podnóżku⁸, trzymającą Dzieciątko na prawym ramieniu a lewą dłonią dzierżącą scepter. Głowa Marii nakryta jest koroną, a postacie otoczone są czterolúčnym nimbem. Legenda: S * civita – tis * Stum S⁹.

Druga ze średniowiecznych pieczęci przedstawiających Patronkę fundatora Miasta to pieczęć ostroowalna. W jej głównym polu ukazana została stojąca na murawie Maria Panna z Dzieciątkiem na lewym ramieniu. Głowa Marii nakryta jest koroną, a głowy obydwu postaci otaczają aureole. W tej wersji godła napieczętnego nie został przedstawiony scepter. Legenda w otoku pieczęci: Sigillum verneugen stat uw dem Stume¹⁰.

Marian Gumowski wymienia kolejną pieczęć miasta Sztum używaną w XVI i XVII w. Również na tej pieczęci przedstawiona została stojąca Maria Panna z Dzieciątkiem na ręku¹¹.

Wraz z rozbiorami Polski Sztum znalazł się w granicach Królestwa Pruskiego. W czasach pruskich powstała nowa pieczęć miejska Sztumu. Ukazywała tarczę z Patronką Miasta oraz pruskiego orła (w koronie, z mieczem i sceptrem w

⁶ B. Możejko, *Heraldyka powiatowa Pomorza Nadwiślańskiego w latach 1930-1943*, [w:] *Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, red. W. Drelicharz, Z. Plech, Kraków 2000, s. 136-137.

⁷ Por. Załącznik nr 2 do Statutu Gminy Sztum

⁸ Carl Beckherrn interpretuje podstawę jako tarczę. Por. C. Beckherrn, *Die Wappen der Städte Alt-Preussens*, Königsberg 1892, s. 63, T. XIV.

⁹ F. A. Vossberg, *Geschichte der Preußischen Münzen und Siegel von frühester Zeit bis zum Ende der Herrschaft des Deutschen Ordens*, Berlin 1843, s. 32, T. XIII, Nr. 10.; C. Beckherrn, *Die Wappen der Städte Alt-Preussens*, Königsberg 1892, s. 63, T. XIV; Por. M. Gumowski, *Pieczecie i herby miast pomorskich*, TNT R. 44, Toruń 1939, s. 153.

¹⁰ B. Engel, *Die mittelalterlichen Siegel des Thorner Rathsarchivs, mit besonderer Beruecksichtigung des Ordenslandes. Erster Theil: Ordensbeamte und Städte. Mit 149 Siegelzeichnungen auf 8 Tafeln*, Thorn 1894, s. 19, T. VIII; Por. M. Gumowski, *Pieczecie i herby miast pomorskich*, TNT R. 44, Toruń 1939, s. 153.

¹¹ M. Gumowski, *Pieczecie i herby miast pomorskich*, TNT R. 44, Toruń 1939, s. 153.

Ryc. 4. Pieczęć Miasta Sztum
XV w.
(F. A. Vossberg,
Geschichte der Preußischen ...,
Taf. XIII, Nr. 10)

Ryc. 5. Pieczęć Miasta Sztum
XV w.
(Engel B., *Die mittelalterlichen Siegel...*,
Taf. VIII, Nr. 140)

Ryc. 6.
Pieczęć Magistratu Miasta Sztum
przybijana w 1920 r
na pieniądzach zastępczych

szponach) siedzącego na górnej krawędzi tarczy¹². Udostojnienie tarczy w postaci pruskiego orła, jakie pojawia się na wielu herbach miejskich tego okresu, symbolizowało zwierzchnictwo Państwa Pruskiego. Umieszczenie wizerunku Marii Panny z Dzieciątkiem w polu tarczy dowodzi, że dokonana się już heraldyzacja dawnego godła napieczętnego i z całą pewnością mamy do czynienia już nie tylko z symbolem Miasta Sztum, ale z jego herbem. Wizerunek herbu z pruskim orłem siedzącym na tarczy pojawiał się na pieczęciach Miasta jeszcze na początku XX w.

Na pieczęciach miasta wizerunek sztumskiego herbu przedstawiany był bez zaznaczenia tynktur. Barwne wizerunki herbu pojawiły się dopiero na przełomie XIX i XX stulecia, za sprawą Ottona Huppa, który w opracowaniu z 1898 r. umieścił herb Sztumu¹³. Hupp przedstawił w złotym polu tarczy stojącą na zielonej murawie Marię Panną ubraną w czerwoną suknię i okrytą niebieskim płaszczem. Madonna na lewym ramieniu trzyma Dzieciątko. Głowy obojga postaci otoczone są srebrnymi aureolami, ale, w niezgodzie z ikonograficzną - jak również sztumską - tradycją, Maria Panna wyobrażona została z odkrytą głową. Tymczasem Madonna przedstawiana jest zazwyczaj z głową zakrytą chustą czy połą płaszcza, ewentualnie – jak na pieczęciach Sztumu – w koronie. Wizerunek sztumskiego herbu w opracowaniu Ottona Huppa znalazł się w popularnych heraldycznych albumach kolekcjonerskich wydawanych w latach 1913-1918 i ponownie w 1927-1938, co wpłynęło na utrwalenie takiej wersji kolorystycznej herbu Miasta¹⁴.

Opracowanie sztumskiego herbu autorstwa Ottona Huppa krytycznie przyjął Marian Gumowski. Zwrócił on uwagę na brak korony na głowie Patronki oraz na dowolnie przyjęte barwy herbu. Postulował, by tynktury herbu Miasta Sztum odpowiadały barwom herbu ziemi sztumskiej, którymi są czerwień i srebro znane z herbu wójtostwa sztumskiego. Zdaniem Gumowskiego (wg rysunku i opisu z opracowania z 1939 r.) herb Sztumu powinien przedstawiać się następująco: w czerwonym polu stojąca na murawie Maria Panna w niebieskiej sukni i w białym (srebrnym) płaszczu, z głową nakrytą złotą koroną, trzymająca Dzieciątko na lewym ramieniu. Głowy obydwu postaci otoczone złotymi aureolami¹⁵.

W nowszym opracowaniu z 1960 r. przedstawił Marian Gumowski barwną wersję herbu Sztumu. Od opisanej powyżej różni się tylko brakiem murawy pod stopami Patronki¹⁶.

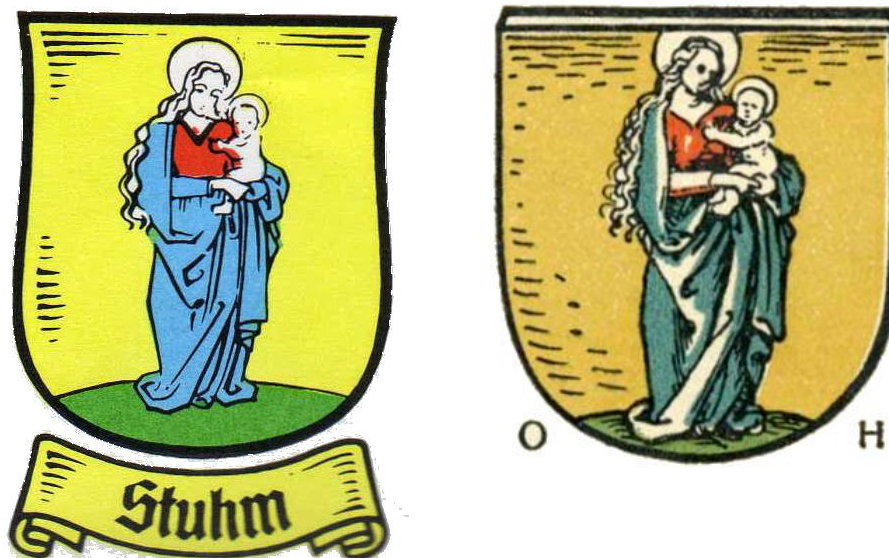
¹² M. Gumowski, *Pieczęcie i herby miast pomorskich*, TNT R. 44, Toruń 1939, s. 153; C. Beckhenn, *Die Wappen der Städte Alt-Preussens*, Königsberg 1892, s. 63.

¹³ O. Hupp, *Die Wappen und Siegel Städte, Flecken und Dörfer*, Frankfurt 1898, H. 1, s. 26.

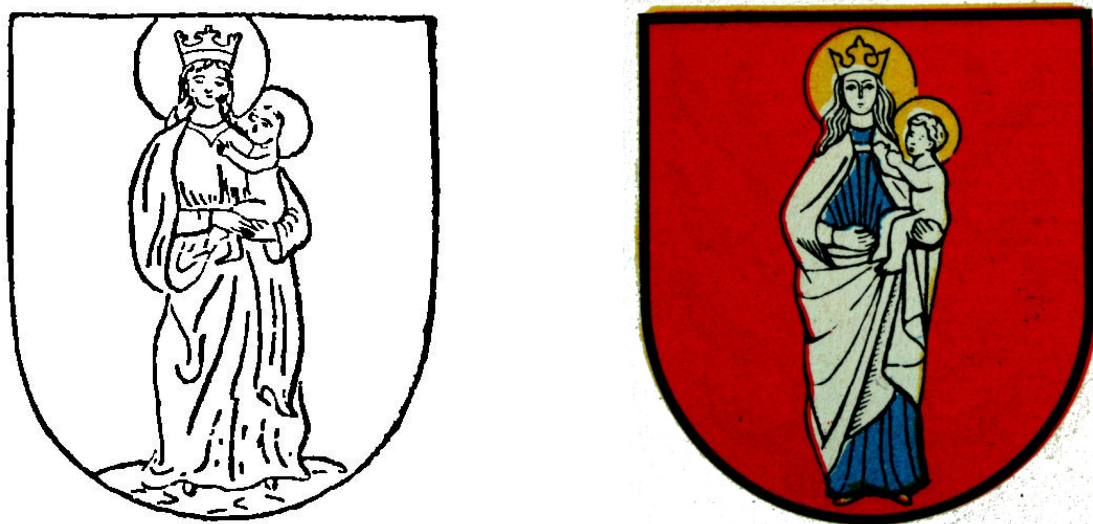
¹⁴ *Deutsche Ortswappen. Preussen. Provinz Ostpreussen*, Hrsg.: Kaffee HAG.

¹⁵ M. Gumowski, *Pieczęcie i herby miast pomorskich*, Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu, R. 44, Toruń 1939, s. 152-154.

¹⁶ M. Gumowski, *Herby miast polskich*, Warszawa 1960, s. 318.

Ryc. 7 i 8. Herb Miasta Sztum w opracowaniu Ottona Huppa.
1898 r i 1927 r.

Ryc. 9 i 10. Herb Miasta Sztum w opracowaniu Mariana Gumowskiego.
1939 r i 1960 r.

Proponowany przez Gumowskiego biały (srebrny) płaszcz na ramionach Marii Panny, choć nie występuje powszechnie, nie jest jednak zupełnym wyjątkiem w przedstawieniach ikonograficznych. Oprócz spełnienia postulatów Gumowskiego, by herb Miasta nawiązywał do barw ziemi sztumskiej, budzi też skojarzenia z białym płaszczem krzyżackim¹⁷, a zatem podkreśla nawiązanie do fundatora Miasta – Zakonu Najświętszej Marii Panny.

Oficjalny kształt herbu Miasta Sztum oparty jest rycinie z opracowania zbiorowego z 1965 r., zatytułowanego *Miasta polskie w tysiącleciu*. Zgodnie z informacją zawartą w tymże opracowaniu „naukową dokumentację herbów opracowali: Marian Haisig i Zygmunt Wdowiszewski przy współudziale Mariana Gumowskiego. Barwne plansze herbów wykonał zespół [...] pod kierownictwem Leona Urbańskiego”¹⁸. Wizerunek sztumskiego herbu z tego opracowania różni się detalami od wizerunku z wcześniejszej pracy Mariana Gumowskiego. Zmienione zostały nieco kształt tarczy (wydłużona w ostry koniec dolna krawędź tarczy) oraz rysunek postaci (zarówno Maria Panna jak i Jezus zwracają oblicza w stronę patrzącego) nie są to jednak zmiany wprowadzające nową treść heraldyczną.

Rycina przedstawia w polu czerwonym stojącą Marię Pannę odzianą w niebieską suknię i buty oraz biały (srebrny) płaszcz, trzymającą na lewym ramieniu nagie Dzieciątko Jezus. Głowa Marii nakryta jest złotą, otwartą koroną. Obydwie postaci mają jasne włosy (w oficjalnym wizerunku herbu oddane złotym kolorem), a ich głowy otaczają złote aureole.

Flaga miejska Sztumu odwołuje się do tradycji weksylologicznej sięgającej XIV w., zapoczątkowanej przez herb i chorągiew wójtostwa sztumskiego. Herb Miasta Sztum odwołuje się do najstarszej symboliki Miasta sięgającej XV w. Nie wiadomo, czy napieczęte godło Miasta od samego początku jego istnienia traktowane było jako sztumski herb, ale z pewnością heraldyzacja godła dokonała się przed XIX stuleciem. Obecnie używane w herbie Sztumu, barwy postulowane są przynajmniej od 1939 r., a faktycznie stosowane od zakończenia II wojny światowej.

Wydaje się, że słusznym dopełnieniem byłoby powołanie do istnienia – oprócz herbu i flagi miejskiej - także flagi urzędowej Sztumu. Flaga urzędowa, przysługująca władzom samorządowym, różniłaby się od flagi miejskiej wizerunkiem herbu Miasta przedstawionym na płacie flagi.

¹⁷ Por. M. Dygo, *O kulcie maryjnym w Prusach Krzyżackich w XIV-XV wieku*, „Zapiski Historyczne”, 1987, t. LII, z. 2, s. 9-18; P. Gołdyn, *Symbolika religijna i kościelna w herbach miast polskich do końca XX wieku*, Warszawa 2008, s. 47; P. Gołdyn, *Maryja w herbach miast polskich*, „Salvatoris Mater”, 2000, nr 2, s. 258-259.

¹⁸ *Miasta polskie w tysiącleciu*, t. 1, Wrocław Ossolineum 1965, pr. zbior., red. naukowy M. Siuchniński. Herb Sztumu tamże: tabl. XX, s. 399.

Ryc. 11. Oficjalny herb Miasta Sztum.

Ryc. 12. Oficjalna flaga miejska Miasta Sztum.

Ryc. 13. Postulowana flaga urzędowa Miasta Sztum.

Bibliografia

Banderia Prutenorum.

Beckherra C., *Die Wappen der Städte Alt-Preussens*, Königsberg 1892.

Biskup M., Zdzitowiecka H., *Sztum, [w:] Studia z historii budowy polskich miast*, Warszawa 1957.

Deutsche Ortswappen. Preussen. Provinz Ostpreussen, Hrsg.: Kaffee HAG.

Długosz J., *Annales....*

Dygo M., *O kulcie maryjnym w Prusach Krzyżackich w XIV-XV wieku*, „Zapiski Historyczne”, 1987, t. LII, z. 2, s. 5-38.

Engel B., *Die mittelalterlichen Siegel des Thorner Rathsarchivs, mit besonderer Beruecksichtigung des Ordenslandes. Erster Theil: Ordensbeamte und Städte. Mit 149 Siegelzeichnungen auf 8 Tafeln*, Thorn 1894.

Gołdyn P., *Maryja w herbach miast polskich*, „Salvatoris Mater”, 2000, nr 2, s. 247-262.

Gołdyn P., *Symbolika religijna i kościelna w herbach miast polskich do końca XX wieku*, Warszawa 2008.

Gumowski M., *Pieczecie i herby miast pomorskich*, TNT R. 44, Toruń 1939.

Hupp O., *Die Wappen und Siegel Städte, Flecken und Dörfer*, Frankfurt 1898.

Scriptores Rerum Prussicarum.

Miasta polskie w tysiącleciu, t. 1, Wrocław Ossolineum 1965, pr. zbior., red. naukowy M. Siuchniński.

Możejko B., *Heraldyka powiatowa Pomorza Nadwiślańskiego w latach 1930-1943, [w:] Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, red. W. Drelicharz, Z. Plech, Kraków 2000.

Vossberg F. A., *Geschichte der Preußischen Münzen und Siegel von frühester Zeit bis zum Ende der Herrschaft des Deutschen Ordens*, Berlin 1843.

Załącznik Nr 3 do Uchwały Nr XXIX.213.2016
Rady Miejskiej w Sztumie
z dnia 9 listopada 2016 r.

Regulamin używania sztandaru Miasta i Gminy Sztum

§ 1.

1. Sztandar stanowi własność Miasta i Gminy Sztum i podlega ochronie prawnej. Sztandar może być używany w kształcie, proporcjach i kolorach zgodnych ze wzorem graficznym ustalonym w niniejszej uchwale.
2. Sztandar jest jednym z najważniejszych weksyliów, stanowi zewnętrzny znak symbolizujący Gminę, jest symbolem tożsamości i samodzielności, integruje lokalną społeczność oraz stanowi reprezentacyjny element rozpoznawczy jednostki terytorialnej.
3. Prawo używania sztandaru przysługuje organom Gminy.
4. Sztandar powinien być otoczony należną czcią i szacunkiem. Winien być utrzymany w czystości i umieszczony tak, by nie dotykał podłoża, podłogi lub nie był zamoczony w wodzie.

§ 2.

1. Sztandar Miasta i Gminy Sztum jest używany podczas uroczystości państwowych i gminnych, a także podczas uroczystych sesji Rady Miejskiej.
2. Sztandarowi towarzyszy 3-osobowy poczet, składający się z chorążego i dwóch członków asysty, którego skład wyznacza Burmistrz.
3. Na uroczystościach innych niż wymienione w ust. 1, sztandar może być obecny wyłącznie za zgodą Burmistrza.